

องค์ประกอบทางเคมีจากกิ่งกรวยป่า

Chemical Constituents from Branches of *Casearia grewiifolia* Vent.

สุชี สุขดี (Sukee Sukdee)*

ดร.สมเดช กนกเมธากุล (Somdej Kanokmedhakul)**

ดร.ขวัญใจ กนกเมธากุล (Kwanjai Kanokmedhakul)**

บทคัดย่อ

จากการสกัดกิ่งกรวยป่า (*Casearia grewiifolia* Vent.) น้ำหนักแห้ง 7.0 กิโลกรัม ด้วย เฮกเซน เอธิลอะซิเตท และ เมธานอล ได้ส่วนสกัดหยาบเฮกเซน 28.7 กรัม (0.41%) เอธิลอะซิเตท 56.3 กรัม (0.80%) และ เมธานอล 405.9 กรัม (5.80%) ตามลำดับ เมื่อแยกส่วนสกัดหยาบเฮกเซน ด้วยวิธีทางโครมาโทกราฟีได้สาร 4 สาร และจากการพิสูจน์โครงสร้างโดยเทคนิคทาง สเปกโทรสโกปี (IR, ¹H-NMR, ¹³C-NMR และ 2D-NMR) พบว่าสาร **I** เป็น cinnamic acid derivative สาร **II** เป็น butanolide และสาร **III** และ **IV** เป็น clerodane diterpenes การทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพพบว่าสาร **III** แสดงผลต้านเซลล์มะเร็ง NCI-H187 และ KB ที่ค่า IC₅₀ เท่ากับ 0.32 และ 0.6 µg/mL ตามลำดับ

ABSTRACT

Air-dried branches of *Casearia grewiifolia* Vent. or “Gruay pa” (7.0 Kg) were ground and extracted successively with hexane, EtOAc and MeOH to yield crude hexane 28.7g (0.41%), EtOAc 56.3g (0.80%) and MeOH extracts 405.9 g (5.80%), respectively. The chromatographic separation of the hexane extract yielded 4 compounds. Their structures were determined based on the spectroscopic methods (IR, ¹H NMR, ¹³C NMR and 2D-NMR). Compound **I** was cinnamic acid derivative. Compound **II** was butanolide and compounds **III** and **IV** were clerodane diterpenes. The bioactivity assays found that compound **III** exhibited cytotoxicity against NCI-H187 and KB cancer cell lines with IC₅₀ values of 0.32 and 0.6 µg/mL, respectively.

คำสำคัญ : กรวยป่า

Key Words: *Casearia grewiifolia*, clerodane diterpene, butanolide, cinnamic acid derivative

* นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเคมีอินทรีย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าเรื่องของสุขภาพอนามัย และการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเพื่อความดีอยู่ดีของประชาชน แต่ปัจจุบันมีหลายโรคที่ยังต้องการยาใหม่ๆ ในการรักษา เนื่องจากการเกิดผลข้างเคียงในการใช้ยา รวมทั้งการดื้อยา เช่น มาลาเรีย วัณโรค และ มะเร็ง เป็นต้น ซึ่งโรคต่างๆ เหล่านี้ เป็นปัญหาทางสาธารณสุขทั้งในระดับประเทศและระดับโลกจึงจำเป็นต้องมีการค้นคว้าวิจัย เพื่อค้นหาตัวยาใหม่ๆ มาใช้ในการรักษา

จากผลการทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพเบื้องต้นของ เปลือกต้นกรวยป่า ที่เก็บจากบริเวณสวนร่มเกล้า ภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่นพบว่า มีฤทธิ์ต้านเชื้อมาลาเรีย (*P. falciparum*) เชื้อวัณโรค (*M. tuberculosis*) และ มีความเป็นพิษต่อเซลล์มะเร็ง ประกอบด้วย oral human epidermoid carcinoma (KB), breast cancer (BC) และ human small cell lung cancer (NCI-H187) ดังแสดงในตารางที่ 1 ส่วนสกัดของผลกรวยป่าแสดงฤทธิ์ต่อเชื้อวัณโรค และเซลล์มะเร็ง ดังแสดงในตารางที่ 2 และผลการทดสอบฤทธิ์ของส่วนสกัดของกิ่งกรวยป่า พบว่ามีฤทธิ์ต้านเชื้อมาลาเรีย เช่นเดียวกับเปลือกแสดงดังในตารางที่ 3 สำหรับงานวิจัยนี้ได้ศึกษาสารออกฤทธิ์จากส่วนสกัดหยาบ hexane ของกิ่งกรวยป่า เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ตารางที่ 1 ฤทธิ์ทางชีวภาพของส่วนสกัดหยาบจากเปลือกกรวยป่า

ส่วนสกัดหยาบ	Anti malarial IC ₅₀ (µg/mL)	Anti TB MIC (µg/mL)	Cytotoxicity, IC ₅₀ (µg/mL)		
			KB ^a	BC1 ^b	NCI-H187 ^c
Hexane	0.8	25	9.15	4.66	1.60
CH ₂ Cl ₂	1.0	25	9.07	4.41	3.13
MeOH	11	Inactive	Inactive	Inactive	Inactive

^aoral human epidermoid carcinoma, ^bbreast cancer, ^chuman small lung cancer

ตารางที่ 2 ฤทธิ์ทางชีวภาพของส่วนสกัดหยาบจากผลกรวยป่า

ส่วนสกัดหยาบ	Anti TB MIC(µg/mL)	Cytotoxicity, IC ₅₀ (µg/mL)		
		KB ^a	BC1 ^b	NCI-H187 ^c
Hexane	6.25	1.03	1.38	0.55
EtOAc	12.50	1.05	1.30	0.15

^aoral human epidermoid carcinoma, ^bbreast cancer, ^chuman small lung cancer

ตารางที่ 3 ฤทธิ์ทางชีวภาพของส่วนสกัดหยาบจากกิ่งกรวยป่า

ส่วนสกัดหยาบ	Antimalarial IC ₅₀ (µg/mL)
Hexane	3.25
EtOAc	2.91
MeOH	Inactive

ลักษณะทางสัณฐานวิทยา¹

กรวยป่ามีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Casearia grewiiifolia* Vent. อยู่ในวงศ์ Flacourtiaceae มีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น ก้วย ขุนเหียง คอเลน ตวย ตวยใหญ่ ตานเสี้ยน บุนเหียง และผ่าสาม กรวยป่ามีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นสูง 7-10 เมตร เปลือกลำต้นมีสีน้ำตาลปนเทา ผิวเรียบ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงแบบสลับ รูปขอบขนาน ยาว 8-10 ซม. กว้าง 3-6 ซม. ปลายใบแหลมหรือมน ฐานใบสอบ ขอบใบหยักเป็นคลื่นมนๆ ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่ม ช่อดอกออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ กลีบรวม มี 4-5 กลีบ สีขาว หรือสีเขียวแกมเหลือง ขนาดไม่เท่ากันเกสรเพศผู้มี 8 อัน ผลรูปรี เส้นผ่าศูนย์กลาง 2.5-3 ซม. ผลแก่แตกออกเป็น 3 พู ผิวเป็นมัน สีเหลือง เมล็ดมีเยื่อสีส้มแดง ช่วงการมีดอกเดือนมีนาคมถึง พฤษภาคม ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของกรวยป่าแสดงดังภาพที่ 1

กรวยป่ามีสรรพคุณทางยาดังนี้

ราก แก้ท้องร่วง แก้ตับพิการ บำรุงตับ บำรุงธาตุ

แก้ริดสีดวงต่างๆ แก้บิดมูกเลือด

เปลือกต้น แก้พิษกาฬ พิษไข้ตัวร้อน

ผล แก่บิดปวดบ่ง แก่เสมหะเป็นพิษ แก่ลงท้อง
กัดเสมหะ แก่น้ำลายเหนียว ฟอกโลหิต แก่เลือดออกตาม
ไรฟัน

เมล็ด แก่ริดสีดวงทวาร แก่พยาธิผิวหนัง แก่
ริดสีดวงจมูก รักษาโรคผิวหนัง ใช้เบื่อปลา

ภาพที่ 1 ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของกรวยป่า (*Casearia Grewia* Vent.)

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1.1 สกัดกิ่งกรวยป่าด้วย hexane, EtOAc และ MeOH

1.2 แยกส่วนสกัดหยาบด้วยวิธีทางโครมาโทกราฟี และการตกผลึก

1.3 พิสูจน์โครงสร้างของสารที่แยกได้ ด้วยวิธีทาง สเปกโทรสโกปี ได้แก่ IR, ^1H , ^{13}C NMR และ 2D-NMR

1.4 ส่งสารที่แยกได้ไปทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพที่ ศูนย์พันธุวิศวกรรม และเทคโนโลยีชีวภาพ แห่งชาติ (BIOTECH)

1.5 วิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูลที่ได้

2. สารเคมี เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

สารเคมีที่ใช้ในการวิจัย

1) Hexane 2) Dichloromethane (CH_2Cl_2) 3) Ethyl acetate (EtOAc) 4) Acetone 5) Chloroform (CHCl_3) 6) Methanol (MeOH) 7) Silica gel สำหรับ column chromatography และ preparative layer chromatography

8) TLC Aluminium sheets SiO_2 20x20 cm (Silica gel 60 F254)

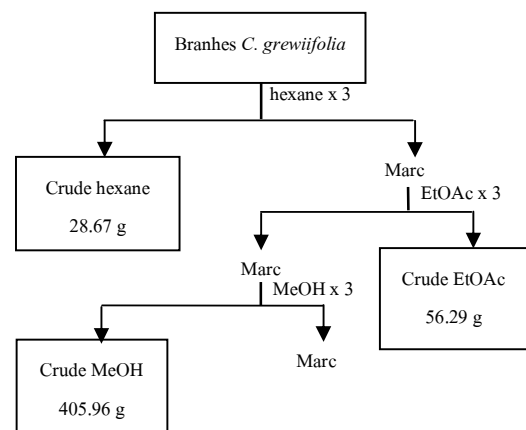
เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

1) NMR Varian Mercury Plus 400 Spectrometer 2) Perkin Elmer Spectrum One FTIR Spectrometer 3) Rotary Evaporator 4) UV lamp λ_{254} และ λ_{366} 5) SANYO MPU 350 BM3.5 melting point apparatus 6) Hot plate 7) Magnetic stirrer 8) อุปกรณ์ เครื่องแก้ว

ผลงานวิจัย

การสกัด

สกัดกิ่งกรวยป่า น้ำหนักแห้ง 7.0 กิโลกรัม ด้วย ตัวทำละลายอินทรีย์ hexane, EtOAc และ MeOH ตามลำดับ ระเหยตัวทำละลายออกจะมีส่วนสกัดหยาบ hexane น้ำหนัก 28.67 กรัม (0.41%) EtOAc น้ำหนัก 56.29 กรัม (0.80%) และ MeOH น้ำหนัก 405.96 กรัม (5.80%) ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การสกัดสารจากกิ่งกรวยป่า

การแยกสารให้บริสุทธิ์

นำส่วนสกัดหยาบ hexane น้ำหนัก 28.67 กรัม มาแยก ด้วย Flash Column Chromatography (FCC) โดยใช้ซิลิกาเจล เป็นตัวดูดซับ ชะคอลัมน์ด้วยตัวทำละลาย จากความมีขั้วต่ำไปหาความมีขั้วสูง โดยเริ่มจาก hexane,

hexane:EtOAc, EtOAc:MeOH และ MeOH ตามลำดับ เก็บ fraction ละ 100 mL ได้ 48 fractions รวม fractions ที่เหมือนกันตามลักษณะ TLC ได้ 11 กลุ่ม (HF1-HF11) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การแยกส่วนสกัดหยาบ hexane ของกิ่งกรวยป่า ด้วยคอลัมน์โครมาโทกราฟี

ตัวชะ	Fraction (F)	น้ำหนัก (กรัม)	ลักษณะสาร
Hexane	1	4.1661	ของเหลวหนืด สีแดง มีตะกอน
10% EtOAc:hexane	2	9.8507	ของเหลวหนืด สีเหลืองมีตะกอน
20% EtOAc:hexane	3	0.3806	ของเหลวหนืด สีเขียวเข้ม
40% EtOAc:hexane	4	7.3077	ของเหลวหนืด สีเหลือง
50% EtOAc:hexane	5	3.0277	ของเหลวหนืด สีเหลือง
60% EtOAc:hexane	6	1.0539	ของเหลวหนืด สีเหลือง
70% EtOAc:hexane	7	1.5092	ของเหลวหนืด สีน้ำตาล
80% EtOAc:hexane	8	0.3950	ของเหลวหนืด สีน้ำตาลเข้ม
EtOAc	9	0.1740	ของเหลวหนืด สีน้ำตาล
50% MeOH:EtOAc	10	0.4551	ของเหลวหนืด สีน้ำตาล
MeOH	11	0.1977	ของเหลวหนืด สีน้ำตาล

Fraction HF2 มีลักษณะเป็นของเหลวหนืด สีเหลือง มีตะกอนสีขาว ทำการล้างตะกอนด้วย MeOH แล้วตกผลึกใหม่ด้วยระบบ CH_2Cl_2 :MeOH ได้สาร I มีลักษณะเป็นผลึกขาวมี ค่า $R_f = 0.44$ (5% EtOAc: hexane) มีน้ำหนัก 6.4 มิลลิกรัม

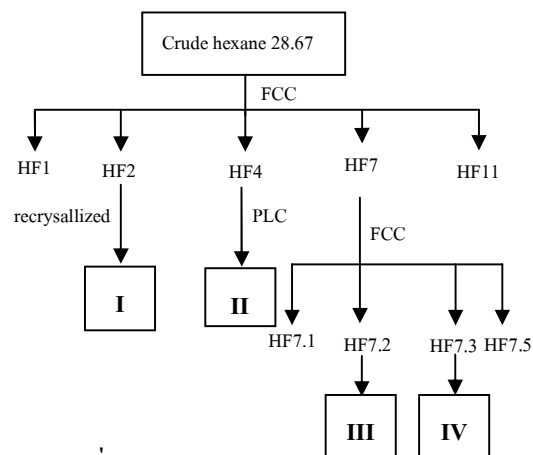
Fraction HF4 มีลักษณะเป็นของเหลวหนืด สีเหลือง แยกด้วย FCC สะคอลลัมน์ด้วยการเพิ่มขั้วของตัว

ชะจาก hexane ไปจนถึง EtOAc เก็บ fraction ละ 100 mL รวม fraction ที่คล้ายกันตาม TLC ได้ทั้งหมด 6 fractions (HF4.1-HF4.6) หลังจากนั้นแบ่ง fraction HF4.4 มา น้ำหนัก 0.2727 กรัม แยกต่อด้วย Preparative Layer Chromatography (PLC) โดยใช้ตัวชะเป็น 5%EtOAc: CH_2Cl_2 ได้สาร II มีลักษณะเป็นของเหลวใสไม่มีสี ค่า $R_f = 0.36$ (5% EtOAc: CH_2Cl_2) มีน้ำหนัก 35.8 มิลลิกรัม

Fraction HF7 มีลักษณะเป็นของเหลวหนืด สีน้ำตาล แยกด้วย FCC สะคอลลัมน์ด้วยการเพิ่มความขั้วของตัวชะจาก 30% EtOAc:hexane ไปจนถึง EtOAc เก็บ fraction ละ 100 mL รวม fraction ที่เหมือนกันตาม TLC ได้ทั้งหมด 5 fractions (HF7.1-HF7.5) หลังจากนั้นแบ่ง fraction HF7.2 มา 0.3725 กรัม แยกต่อด้วย PLC ด้วยตัวชะ 10% EtOAc: CH_2Cl_2 (x6) ได้สาร III มีลักษณะเป็นของเหลวใสสีเหลืองอ่อน ค่า $R_f = 0.33$ (10% EtOAc: CH_2Cl_2) มีน้ำหนัก 4.7 มิลลิกรัม

Fraction HF7.3 มีลักษณะเป็นของเหลวหนืด สีเหลือง น้ำหนัก 0.1179 กรัม แยกด้วย PLC ด้วยตัวชะ 10% EtOAc: CH_2Cl_2 (x3) ได้สาร IV มีลักษณะเป็นของเหลวใสสีเหลืองอ่อน ค่า $R_f = 0.64$ (3% MeOH: CH_2Cl_2) มีน้ำหนัก 7.1 มิลลิกรัม

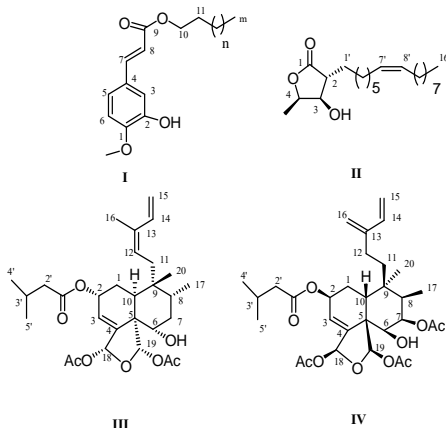
แผนผังการแยกส่วนสกัดหยาบ hexane แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การแยกส่วนสกัดหยาบ hexane

การพิสูจน์โครงสร้าง

จากการพิสูจน์โครงสร้างของสารที่แยกได้ด้วยเทคนิคเปกโทรสโกปี ได้แก่ IR, $^1\text{H-NMR}$, $^{13}\text{C-NMR}$ spectra รวมถึงเทคนิค 2D-NMR (COSY, และ HMBC) สรุปได้ว่าสาร **I** เป็นสาร cinnamic acid derivative² สาร **II** เป็นสาร butanolide³ สาร **III** และ **IV** เป็นสารกลุ่ม clerodane diterpenes^{4,5} ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โครงสร้างของสารที่แยกได้จากส่วนสกัดหยาบ hexane

สัญญาณ IR ของสาร I

สัญญาณที่ความยาวคลื่น 3434 cm^{-1} เป็นสัญญาณของหมู่ไฮดรอกซี (-OH) ที่ความยาวคลื่น 2918 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของ C-H ที่ความยาวคลื่นที่ 1719 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของคาร์บอนิลของหมู่เอสเทอร์ (-O-C=O) ที่ความยาวคลื่น 1600 และ 1515 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของ C-H ที่เป็นเอกลักษณ์ของอะโรมาติกโปรตอน ที่ความยาวคลื่น 1466 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบงอของ CH_2 และ ที่ความยาวคลื่น 1162 และ 1030 cm^{-1} เป็นการสั่นแบบยืดของ C-O

สัญญาณ $^1\text{H-NMR}$ เรโซแนนซ์ของสาร I

ค่า chemical shift ที่ 7.10 (s, H-3) คือ โปรตอนของอะโรมาติกที่ไม่มีโปรตอนข้างเคียง ที่ 7.09 (d, 7.7 Hz, H-5) และ 6.91 (d, 7.7 Hz, H-6) คือ อะโรมาติกโปรตอนที่อยู่ติดกัน ที่ 7.60 (d, 13.0 Hz, H-7) คือ

โปรตอนที่มีพันธะคู่ที่อยู่ใกล้กับวงอะโรมาติก ที่ 6.29 (d, 13.0 Hz, H-8) คือโปรตอนที่มีพันธะคู่ที่อยู่ติดกับคาร์บอนิลของหมู่เอสเทอร์ ที่ 4.20 (t, 6.5 Hz, H-10) คือโปรตอนที่อยู่ติดกับออกซิเจนของหมู่เอสเทอร์ ที่ 1.17 - 1.38 (m, H-m) คือโปรตอน - CH_2 - ของสายโซ่ และ ที่ 0.89 (t, 6.5 Hz, H-m) คือโปรตอนของ - CH_3 ที่อยู่ปลายสายโซ่

สัญญาณ $^{13}\text{C-NMR}$ ของสาร I

146.7 (C-1), 147.9 (C-2), 109.3 (C-3), 127.0 (C-4), 123.0 (C-5), 114.7 (C-6), 144.6 (C-7), 115.7 (C-8), 167.4 (C-9), 64.6 (C-10), 28.8 (C-11), 26.8 - 29.3 (C-12-m), 14.1 (C-m), 55.5 (C-OMe)

ความสัมพันธ์ COSY ของสาร **I** แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรตอนกับโปรตอนที่อยู่ใกล้กัน พบโปรตอน H-5 มีความสัมพันธ์กับ H-6 โปรตอน H-7 มีความสัมพันธ์กับ H-8 และโปรตอน H-10 มีความสัมพันธ์กับ H-11

ความสัมพันธ์ HMBC ของสาร **I** แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรตอนกับคาร์บอน พบโปรตอน H-3 มีความสัมพันธ์กับ C-2, C-5 และ C-7 โปรตอน H-5 มีความสัมพันธ์กับ C-2, C-3 และ C-7 โปรตอน H-6 มีความสัมพันธ์กับ C-1 และ C-4 โปรตอน H-7 มีความสัมพันธ์กับ C-1, C-5, C-8, และ C-9 โปรตอน H-8 มีความสัมพันธ์กับ C-4 โปรตอน H-10 มีความสัมพันธ์กับ C-9 และ C-11 โปรตอน 1-OMe มีความสัมพันธ์กับ C-1

สัญญาณ IR ของสาร II

สัญญาณที่ความยาวคลื่น 3434 cm^{-1} เป็นสัญญาณของหมู่ไฮดรอกซี (-OH) ที่ความยาวคลื่น 2926 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของ C-H อะลิฟาติก ที่ความยาวคลื่น 1757 cm^{-1} เป็นการสั่นแบบยืดของคาร์บอนิลของวงแลคโตน ที่ความยาวคลื่น 1460 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่น

แบบของ CH_2 และที่ความยาวคลื่น 1190 cm^{-1} เป็นการ
สั่นแบบยืดของ C-O

สัญญาณ $^1\text{H-NMR}$ เรโซแนนซ์ของสาร II

ค่า chemical shift ที่ 4.62 (*q*, 6.1 Hz , H-4) เป็น
โปรตอนที่อยู่ติดกับออกซิเจนในวงเลทโทน ที่ 4.19 (*t*,
 3.9 Hz , H-3) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่ไฮดรอกซี (-
OH) ที่ 5.35 (*m*, H-7', 8') เป็นโปรตอนที่ติดกับพันธะคู่ที่
 0.88 (*t*, 6.4 Hz , H-16') เป็นโปรตอนของหมู่ $-\text{CH}_3$ ที่ปลาย
สายโซ่ ที่ 1.39 (*d*, 6.6 Hz , 4-Me) เป็นโปรตอนของหมู่ $-\text{CH}_3$
ที่ติดกับวงที่ C-4 ที่ 2.56 (*m*, H-2) เป็นโปรตอนที่อยู่
ติดกับคาร์บอนิลในวงเลทโทน และที่ $1.20-1.38$ (*m*, H-2'-
H-15') เป็นโปรตอนของสายโซ่

สัญญาณ $^{13}\text{C-NMR}$ ของสาร II

□ 178.2 (C-1), 49.3 (C-2), 73.9 (C-3), 78.6
(C-4), 14.1 (4- CH_3), 28.4 (C-1'), $28.9-29.7$ (C-2'-C-5'),
 27.2 (C-6'), 129.6 (C-7'), 130.1 (C-8'), 27.1 (C-9') □
 $29.0-29.8$ (C-10'-C14'), 31.9 (C-15'), 13.8 (C-16')

ความสัมพันธ์ COSY ของสาร II แสดง
ความสัมพันธ์ระหว่างโปรตอนกับโปรตอนที่อยู่ใกล้กัน
พบโปรตอน H-2 มีความสัมพันธ์กับ H-3 และ H-1'
โปรตอน H-3 มีความสัมพันธ์กับ H-2 และ H-4 โปรตอน
H-4 มีความสัมพันธ์กับ H-3 และ 4- CH_3 โปรตอน H-6' มี
ความสัมพันธ์กับ H-7' โปรตอน H-7' มีความสัมพันธ์กับ
H-8' และ H-6' และโปรตอน H-8' มีความสัมพันธ์กับ
H-7' และ H-9'

ความสัมพันธ์ HMBC ของสาร II แสดง
ความสัมพันธ์ระหว่างโปรตอนกับคาร์บอน พบโปรตอน
H-1' มีความสัมพันธ์กับ C-1, C-2 และ C-3 โปรตอน H-2
ที่อยู่ติดกับคาร์บอนิลมีความสัมพันธ์กับ C-1 C-1' และ C-
4 โปรตอน H-3 มีความสัมพันธ์กับ C-1 และ C-1'
โปรตอน H-4 มีความสัมพันธ์กับ C-2 และ C-3 โปรตอน
 CH_3 -4 เป็นหมู่ $-\text{CH}_3$ ที่ติดกับ C-4 มีความสัมพันธ์กับ C-3
และ C-4 โปรตอน H-6' ที่อยู่ติดพันธะคู่ของ C-7' มี

ความสัมพันธ์กับ C-7' และ C-8' โปรตอน H-7' อยู่ที่
พันธะคู่มีความสัมพันธ์กับ C-6' และ C-9' โปรตอน H-8'
ที่อยู่กับพันธะคู่มีความสัมพันธ์กับ C-6' และ C-9'
โปรตอน H-9' ที่อยู่ติดพันธะคู่ของ C-8' มีความสัมพันธ์
กับ C-7' และ C-8' โปรตอน H-16' เป็นหมู่ $-\text{CH}_3$ ที่อยู่
ปลายสายโซ่มีความสัมพันธ์กับ C-14' และ C-15'

สัญญาณ IR ของสาร III

สัญญาณที่ความยาวคลื่น 3504 cm^{-1} เป็นสัญญาณ
ของหมู่ไฮดรอกซี (-OH) ที่ความยาวคลื่น 2956 และ 2867
 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของ C-H อะลิฟาติก ที่
ความยาวคลื่น 1692 cm^{-1} เป็นการสั่นแบบยืดของคาร์บอนิล
ของหมู่เอสเทอร์ ($-\text{O}-\text{C}=\text{O}$) ที่ความยาวคลื่น 1466 cm^{-1}
เป็นสัญญาณการสั่นแบบงอของ CH_2 ที่ความยาวคลื่น
 1385 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบงอของ C-H และที่
ความยาวคลื่น 1191 และ 1037 cm^{-1} เป็นการสั่นแบบยืด
ของ C-O

สัญญาณ $^1\text{H-NMR}$ เรโซแนนซ์ของสาร III

ค่า chemical shift ที่ 1.88 (*m*, H-1) เป็น
โปรตอนที่อยู่ติดกับ C-1 ที่ □ 5.43 (*br s*, H-2) เป็น
โปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่เอสเทอร์ และพันธะคู่ที่ 6.01 (*br*
d, 3.9 Hz , H-3) เป็นโปรตอนที่อยู่กับพันธะคู่ที่ 3.79 (*m*,
H-6) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดหมู่ไฮดรอกซี ที่ 5.27 (*br d*, 8.2
 Hz , H-12) เป็นโปรตอนที่อยู่กับพันธะคู่ ที่ 6.62 (*dd*, 10.9
 Hz , 17.2 Hz , H-14) เป็นโปรตอนที่อยู่กับพันธะคู่และอยู่
ติดพันธะคู่ของ C-13 ที่ 5.20 (*d*, 17.2 Hz , H-15a) 5.10 (*d*,
 10.9 Hz , H-15b) เป็นโปรตอนที่ต่ออยู่กับพันธะคู่ของ
ปลายสายโซ่ที่ 6.79 (*s*, H-18) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่
เอสเทอร์และพันธะคู่ ที่ 6.50 (*s*, H-19) เป็นโปรตอนที่อยู่
ติดกับหมู่เอสเทอร์ ที่ 2.27 (*d*, 6.6 Hz , H-2') เป็นโปรตอน
ที่อยู่ติดกับคาร์บอนิลของหมู่เอสเทอร์ที่เป็นสายโซ่ ที่
 2.13 (*m*, H-3') เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่ $-\text{CH}_3$ 2 หมู่ที่
เป็นปลายสายโซ่ ที่ 1.01 (*d*, 6.6 Hz , H-4', 5') เป็น
โปรตอนของหมู่ $-\text{CH}_3$ ที่อยู่ปลายสายโซ่

สัญญาณ $^{13}\text{C-NMR}$ ของสาร III

26.7 (C-1), 66.3 (C-2), 121.8 (C-3), 145.5 (C-4), 53.5 (C-5), 72.9 (C-6), 37.3 (C-7), 36.8 (C-8), 37.8 (C-9), 36.7 (C-10), 29.1 (C-11) □ 126.6 (C-12) , 133.5 (C-13), 133.4 (C-14), 114.3 (C-15), 20.4 (C-16), 15.6 (C-17), 95.7 (C-18), 97.3 (C-19), 24.9 (C-20), 21.2 (18-OOCMe), 170.1 (18-OOCMe), 21.3 (19-OOCMe), 169.2 (19-OOCMe), 172.5 (C-1'), 43.6 (C-2'), 26.1 (C-3') □ 22.3 (C-4'), 22.4 (C-5')

สัญญาณ IR ของสาร IV

สัญญาณที่ความยาวคลื่น 3462 cm^{-1} เป็นสัญญาณของหมู่ไฮดรอกซิล (-OH) ที่ความยาวคลื่น 2965 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของ C-H อะลิฟาติก ที่ความยาวคลื่น 1733 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบยืดของคาร์บอนิลของหมู่เอสเทอร์ (-O-C=O) ที่ความยาวคลื่น 1463 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบงอของ CH_2 ที่ความยาวคลื่น 1375 cm^{-1} เป็นสัญญาณการสั่นแบบงอของ C-H และที่ความยาวคลื่น 1234 และ 1037 cm^{-1} เป็นการสั่นแบบยืดของ C-O

สัญญาณ $^1\text{H-NMR}$ เรโซแนนซ์ของสาร IV

ค่า chemical shift ที่ 1.92 (*m*, H-1) ที่ 5.45 (*br s*, H-2) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่เอสเทอร์และพันธะคู่ ที่ 6.02 (*br d*, 3.0 Hz, H-3) เป็นโปรตอนที่อยู่กับพันธะคู่ ที่ 3.68 (*d*, 9.7 Hz, H-6) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดหมู่ไฮดรอกซิล ที่ 4.98 (*t*, 10.1 Hz, H-7) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดหมู่เอสเทอร์ ที่ 1.88 (*m*, H-8) เป็นโปรตอนที่ต่อกับ C-8 ที่ 2.42 (*m*, H-10) เป็นโปรตอนที่ต่อกับ C-10 ที่ 1.65 (*m*, H-11) เป็นโปรตอนที่ต่อกับ C-11 ที่ 2.52 (*m*, H-12) เป็นโปรตอนที่ต่อกับ C-12 ที่ 6.59 (*dd*, 10.9 Hz, 6.6 Hz, H-14) เป็นโปรตอนที่อยู่กัพันธะคู่ และอยู่ติดพันธะคู่ของ C-13 ที่ 5.13 (*dd*, 10.8 Hz, 5.2 Hz, H-15) เป็นโปรตอนที่อยู่กัพันธะคู่ที่อยู่ปลายสายโซ่ ที่ 5.19, 5.22 (*s, s*, H-16) เป็นโปรตอนที่อยู่กัพันธะคู่ ที่ 0.91 (*d*, 6.7 Hz, H-17) เป็น

โปรตอนของหมู่- CH_3 ที่ต่อกักับ C-8 ที่ 6.72 (*s*, H-18) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่เอสเทอร์และพันธะคู่ ที่ 6.58 (*s*, H-19) เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่เอสเทอร์ ที่ 0.84 (*s*, H-20) เป็นโปรตอนของหมู่- CH_3 ที่ต่อกักับ C-9 ที่ 2.38 (*br s*, H-2') เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับคาร์บอนิลของหมู่เอสเทอร์ที่เป็นสายโซ่ ที่ 2.12 (*m*, H-3') เป็นโปรตอนที่อยู่ติดกับหมู่- CH_2 2 หมู่ที่เป็นปลายสายโซ่ ที่ 1.02 (*d*, 2.9 Hz, H-4') 1.01 (*d*, 3.0 Hz, H-5') เป็นโปรตอนของหมู่- CH_3 ที่อยู่ปลายสายโซ่

สัญญาณ $^{13}\text{C-NMR}$ ของสาร IV

26.6 (C-1), 65.9 (C-2), 122.1 (C-3), 144.4 (C-4), 53.5 (C-5), 75.0 (C-6), 75.3 (C-7), 41.0 (C-8), 39.2 (C-9), 36.0 (C-10), 29.6 (C-11) □ □ 30.1 (C-1), 134.0 (C-13), 133.1 (C-14), 114.8 (C-15), 125.4 (C-16), 11.0 (C-17), 95.5 (C-18), 97.2 (C-19), 25.3 (C-20), 21.1 (18-OOCMe), 169.9 (18-OOCMe), 21.1 (19-OOCMe), 168.7 (19-OOCMe), 172.3 (C-1'), 43.6 (C-2'), 21.1 (C-3') □ □ 22.3 (C-4'), 22.32 (C-5')

ความสัมพันธ์ COSY ของสาร IV แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรตอนกับโปรตอนที่อยู่ใกล้กัน พบโปรตอน H-1 มีความสัมพันธ์กับ H-2 และ H-10 โปรตอน H-2 มีความสัมพันธ์กับ H-1 และ H-3 โปรตอน H-6 มีความสัมพันธ์กับ H-7 โปรตอน H-7 มีความสัมพันธ์กับ H-6 และ H-8 โปรตอน H-10 มีความสัมพันธ์กับ H-1 และ H-8 โปรตอน H-11 มีความสัมพันธ์กับ H-12 โปรตอน H-12 มีความสัมพันธ์กับ H-11 และ H-16 โปรตอน H-14 มีความสัมพันธ์กับ H-15 และ H-16 โปรตอน H-2' มีความสัมพันธ์กับ H-3' โปรตอน H-3' มีความสัมพันธ์กับ H-4' และ H-5'

ความสัมพันธ์ HMBC ของสาร IV แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรตอนกับคาร์บอน พบโปรตอน H-3 มีความสัมพันธ์กับ C-5 โปรตอน H-7 มีความสัมพันธ์กับ 7-OOCMe โปรตอน H-10 มีความสัมพันธ์กับ C-5 C-6

C-8 และ C-9 โปرتون H-11 มีความสัมพันธ์กับ C-13 โปرتون H-12 มีความสัมพันธ์กับ C-13 C-14 และ C-16 โปرتون H-15 มีความสัมพันธ์กับ C-13 โปرتون H-16 มีความสัมพันธ์กับ C-13 โปرتون H-17 มีความสัมพันธ์กับ C-6 C-7 C-8 และ C-9 โปرتون H-19 มีความสัมพันธ์กับ C-4 C-5 C-6 และ 19-OOCMe โปرتون H-20 มีความสัมพันธ์กับ C-8 C-9 C-10 และ C-11 โปرتون H-2' มีความสัมพันธ์กับ C-1' C-4' และ C-5' โปرتون H-3' มีความสัมพันธ์กับ C-1' โปرتون H-4' มีความสัมพันธ์กับ C-2' และ C-5' โปرتون H-5' มีความสัมพันธ์กับ C-2' และ C-4'

สรุปผลการวิจัย

จากการสกัดกิ่งกรวยป่า (*Casearia grewiiifolia* Vent.) ที่เก็บจากบริเวณสวนร่มเกล้า ภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น น้ำหนักแห้ง 7.0 กิโลกรัม ด้วย hexane, EtOAc และ MeOH ได้ส่วนสกัดหยาบ hexane 28.7 กรัม (0.41%) EtOAc 56.3 กรัม (0.80%) และ MeOH 405.9 กรัม (5.80%) ตามลำดับ เมื่อแยกส่วนสกัดหยาบ hexane ด้วยวิธีทางโครมาโทกราฟีได้สาร 4 สาร สาร I เป็น cinnamic acid derivative สาร II เป็น butanolide และ สาร III และ IV เป็นสารกลุ่ม clerodane diterpenes และผลการทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพพบว่าสาร III แสดงผลต้านเซลล์มะเร็ง NCI-H187 และ KB ที่ค่า IC_{50} เท่ากับ 0.32 และ 0.6 $\mu\text{g/mL}$ ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ศูนย์นวัตกรรมทางเคมี : โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและการวิจัยทางเคมี (Center for Innovation in Chemistry: Postgraduate Education and Research Program in Chemistry, PERCH-CIC) ขอขอบคุณ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

(BIOTECH) และภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

ประนอม จัทรโณทัย;นิวัฒน์ เสนาะเมือง.

พรรณไม้ ม.ช.;1stEd; มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ขอนแก่น 2545

Pupo M. T., Vieira P. C., Fernandes J. B. & Da Silva M. F. Das G. Gamma-lactone from *Trichilia clausenii*. *Phytochemistry* 1998, 48(2), 307-310.

Ito K, Itoigawa M, Murata H, Furukawa H.
Dihydrochalcones from *Balanophora tobiracola*. *Phytochemistry* (Elsevier) 1980; 19(3), 476-477.

Kanokmedhakul, S.; Kanokmedhakul, K. and Buayairaksa, M., Cytotoxic clerodane diterpenoids from Fruits of *Casearia grewiiifolia*. *J. Nat. Prod.* 2007, 70, 1122-1126.

Shen, Y.; Cheng, Y.; Ahmed, A. F.; Lee, C. L.; Chen, S.; Chien, C.; Kuo, Y. and Tzeng, G.. Cytotoxic clerodane diterpenoids from *Casearia membranacea*. *J. Nat. Prod.* 2005, 68, 1665-1668.